

Viite STM100:0/2016, STM/4524/2016

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI UUDEKSI SÄTEILYLAIKSI

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta, joka koskee säteilylain kokonaisuudistusta 16.1.2017 mennessä. Uudella säteilylailla pannaan osaltaan täytäntöön EU:n uusi säteilyturvadirektiivi, jonka täytäntöönpanon määräpäivä on 6.2.2018. Nykyinen säteilylaki on vuodelta 1991.

TEM lausunto

Hallituksen esityksen luonnokseen liittyvät yksityiskohtaiset muutosehdotukset ja kommentit on esitetty erillisellä sosiaali- ja terveysministeriön laatimalla lomakkeella, jota ministeriö on toivonut käytettävän esityksen kommentointia varten (lomake uuden säteilylain hallituksen esityksen kommentointia varten). Lomakkeella esitettyjen yksityiskohtaisten muutosehdotusten lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö esittää seuraavat huomiot:

Suhde ydinenergi lakiin

Luonnoksessa säteilylain 4 §:n ehdotettu muotoilu sulkisi lain soveltamisalasta kokonaan pois ydinenergian käytön, ellei laissa toisin säädetä. Tämä rajaus voi olla ongelmallinen ja epätasällinen, mikäli (ydinenergia)laissa joltain osin ei säädettäisi säteilylain soveltumisesta. Tällöin voisi olla riski siitä, että säteilyn käyttöön liittyvät toiminnot ydinenergian käytössä jäisivät säteilylain ja muun sääntelyn soveltamisalan ulkopuolelle. Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa, että säännöksen vaihtoehtoisia muotoiluja selvitettäisiin, ottaen huomioon, että säteilylain soveltamisesta olisi tarkoitus säätää nykyistä oikeustilaa vastaavasti.

Hallituksen esityksen nykytila-analyysissä ei ole tarkasteltu nykyisen säteilylain sekä ydinenergi lain keskinäisen suhteen toimivuutta. Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa tätä koskevan analyysin lisäämistä yleisperusteluihin. Tarkastelu voisi olla avuksi myös ehdotetun säteilylain 4 §:n vaihtoehtojen tarkastelussa.

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee muutosta ydinenergialakiin, ja tässä yhteydessä on tarkasteltu ydinenergielain säännöksiä myös uuden säteilylain sekä säteilyturvallisuudirektiivin (BSS-direktiivi) vaatimusten kannalta. Valmistelun yhteydessä on tarkasteltu säteilylakia koskevien viittausten vaihtoehtoja. Viittaukset olisi tarkoituksenmukaista lisätä aina kunkin asiasäännöksen yhteyteen. Tästä syystä työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että nyt lausunnoilla olevat, liitelaki ydinenergialakiin ehdotettavat muutokset olisi tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa ydinenergialakiin tehtävien muiden muutosten kanssa. Tämä tarkoittaisi lausunnoilla olevassa luonnoksessa ydinenergielain uuden 2a §:n sijaan viittauksista säätämistä aina ydinenergielain asiasäännöksissä.

Radioaktiiviset jätteet

Työ- ja elinkeinoministeriö ehdottaa perustelujen nykytilan arviointiin liittäväksi jakson 'radioaktiivisen jätteen käsittely ja loppusijoitus'. Jaksossa voisi kuvata radioaktiivisen jätteen nykytilan ja kehitystarpeet. Näin muualla esityksessä viittaukset esimerkiksi loppusijoitukseen olisivat helpommin ymmärrettävissä.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että radioaktiivisten jätteiden käsittely ja loppusijoitus on osittain kansallisesti ratkaisematta, ja tätä koskeva käsittely on kesken. Esitysluonnoksesta radioaktiivisten jätteiden loppusijoituksesta saa erältä osin sen kuvan, että loppusijoitus olisi tosiasiallisesti ratkaistu kaikilta osin jo nykytilassa. Loppusijoitukseen liittyy monia kohtia esitysluonnoksessa, eivätkä nykytilan ongelmat käy ilmi esityksestä. Radioaktiivisen jätteen kansallista käytännön ratkaisua ei nyt tehtävän lainmuutoksen yhteydessä ole mahdollista toteuttaa, mutta esityksessä ei tulisi toisaalta antaa kuvaa, että (valtion vastuulla oleva) radioaktiivisen jätteen käsittely ja loppusijoitus olisi kokonaisuutena ratkaistu.

Radioaktiivisten aineiden käyttörajoitusten valvonta

Ehdotuksessa säädettäisiin osin nykytilaa vastaavasti radioaktiivisten aineiden käytön rajoituksista eräissä tuotteissa (48 §) sekä näiden rajoitusten valvonnasta (17 §). Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotusta olisi tarpeen tarkistaa siltä osin, mikä viranomainen valvoo ehdotetun 48 § 1 momentin 4 kohdassa mainittujen korujen osalta radioaktiivisten aineiden käytön rajoitusta. Ehdotuksen mukaan kyseistä rajoitusta valvoisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), joka ei kuitenkaan jäljempänä esitetyin perustein ole työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan oikea taho, vaan oikea taho tältä osin olisi Säteilyturvakeskus (STUK).

Ehdotuksessa säädetään Tukesin tehtävistä em. pykälissä sekä lelujen (48 § 1 mom. 3 kohta) että korujen (4 kohta) osalta. Lelujen osalta ehdotettu sääntely vastaa nykytilaa ja on työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan tältä osin tarkoituksenmukainen. Lelujen turvallisuuteen soveltuu erityissääntelynä laki lelujen turvallisuudesta (1154/2011), jonka noudattamista Tukes valvoo ja jossa nykyiselläänkin viitataan lelujen radioaktiivisuuden osalta säteilylakiin.

Sen sijaan korujen osalta ehdotetun 48 § 1 momentin 4 kohdan sääntely olisi Tukesille uusi, työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan epätarkoituksenmukainen valvontatehtävä. Korujen turvallisuudesta ei

ole säädetty erityislainsäädännössä kuten lelujen turvallisuudesta, vaan asia jää eräitä kemiallisia rajoituksia lukuun ottamatta yleisen tuoteturvallisuuslainsäädännön eli kuluttajaturvallisuuslain (920/2011) soveltamisalaan.

Kuluttajaturvallisuuslaki on työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kuuluva, kuluttajille tarjottavien tavaroiden ja palveluiden turvallisuutta koskeva yleislaki, joka täydentää tarvittaessa muuta lainsäädäntöä. Kuluttajaturvallisuuslain 4 §:n mukaan sitä sovelletaan kulutustavaroihin ja kuluttajapalveluihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- ja omaisuusvaarojen ehkäisemisestä ei muualla laissa ole säännöksiä, joissa edellytetään vähintään samaa turvallisuustasoa kuin kuluttajaturvallisuuslaissa ottaen huomioon kaikki kysymyksessä olevien kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelujen turvallisuuteen liittyvät seikat. Kuluttajaturvallisuuslaki on siis toissijainen ja täydentävä, ns. turvaverkkosäädös, jonka noudattamista Turvallisuus- ja kemikaalivirasto valvoo.

Työ- ja elinkeinoministeriö on eri yhteyksissä pitänyt erittäin tärkeänä, että eri sektoreille kuuluvien tavaroiden ja palveluiden turvallisuudesta ja sen valvonnasta säädettäisiin aina ensisijaisesti kyseisessä erityissääntelyssä riittävän kattavasti. Silloin, kun jotakin erityissektoria koskee erityislainsäädäntö ja on olemassa kyseistä sektoria ja sen asioita erityisesti tunteva viranomainen, on sekä kuluttajien turvallisuuden että valvonnan tarkoituksenmukaisen järjestämisen kannalta asianmukaista, että kyseiseen sektoriin kuuluvat asiat hoidetaan mahdollisimman pitkälti kyseisessä sektorisääntelyssä ja asianomaisten erityisviranomaisten toimesta. Tässä tapauksessa säteilyasioiden selkeä erityisosaaminen on STUKilla. Tukesilla ei ole erityisosaamista esimerkiksi korujen säteilyttämiseen liittyen.

Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa myös, että hallituksen esitysluonnoksessa on eri kohdin keskenään ristiriitaista tietoa siitä, onko kyseisen, nimenomaan koruja koskevan radioaktiivisten aineiden käytön rajoituksen osalta kyse nykytilaa vastaavasta sääntelystä (esim. s. 29 ja 58 ja) vai muutoksesta nykytilaan (esim. s. 58 ja 80).

Esityksen lausuntokierroksen aikana sosiaali- ja terveysministeriö on keskustellut mm. työ- ja elinkeinoministeriön kanssa edellä mainitusta, koruja koskevan radioaktiivisten aineiden käytön kiellon valvonnasta. Edellä todetut näkökohdat on tuotu keskustelussa esiin, ja työ- ja elinkeinoministeriön tiedon mukaan esitystä tullaan tältä osin jatkovalmistelussa tarkistamaan siten, että korujen osalta valvova viranomainen on STUK.

Tuotteen säteilyturvallisuuden arviointi

Ehdotuksen 44 §:ssä säädettäisiin tuotteen säteilyturvallisuuden arvioinnin perusteista. Pykälä muistuttaa paljolti kuluttajaturvallisuuslain 11 §:ää, joka puolestaan perustuu yleisen tuoteturvallisuusdirektiivin (2001/95/EY) sääntelyyn. Työ- ja elinkeinoministeriö kävi kesällä 2016 keskusteluja sosiaali- ja terveysministeriön ja STUKin edustajien kanssa säteilylain valmisteluvaiheessa, ja tässä yhteydessä keskusteltiin myös vastaavan pykälän lisäämisestä säteilylakiin. Työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole huomautettavaa ehdotettuun säteilylain 44 §:ään, mutta toteaa, että kyseisen pykälän yksityiskohtaiset perustelut (s. 75) voivat vaatia täsmennystä. Pykälässä viitataan mm. tuoteturvallisuutta koskevaan lainsäädäntöön, ja perusteluissa todetaan, että tällä tarkoitetaan muun

muassa kuluttajaturvallisuuslakia, sähköturvallisuuslakia (410/1996) sekä tietoyhteiskuntakaarta (917/2014). Työ- ja elinkeinoministeriö esittää harkittavaksi, onko viittaus kuluttajaturvallisuuslakiin tässä kohtaa aiheellinen. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että mainittu sähköturvallisuuslaki on kumottu 1.1.2017 voimaan tulleella uudella sähköturvallisuuslailla (1135/2016).

Markkinavalvontaa koskeva sääntely

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää sosiaali- ja terveysministeriölle jatkovalmistelussa harkittavaksi, olisiko säteilylakiin liittyvän tuotteiden markkinavalvonnan osalta tarkoituksenmukaista hyödyntää työ- ja elinkeinoministeriössä valmisteltua, 1.1.2017 voimaan tullutta eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia (1137/2016, ns. markkinavalvontalaki). Laissa on pyritty huomioimaan monipuolisesti markkinavalvontaviranomaisten tarvitsemat keinot mm. nykyisen EU:n tuotesäätelyn kannalta, ja se oli eduskuntakäsittelynsä aikana myös perustuslakivaliokunnan arvioitavana (PeVL 36/2016 vp).

Markkinavalvontalaki on ns. horisontaalinen, eri tuotesektoreiden markkinavalvontaan soveltuva laki, johon on mahdollista viitata myös muiden hallinnonalojen tuotesäätelyssä. Esimerkiksi eri sektoreilla toimivien elinkeinonharjoittajien näkökulmasta voidaan pitää mielekkäänä, että eri tuotesektoreiden markkinavalvontaa koskee yhtenäinen sääntely esim. valvontaviranomaisten toimenpiteitä koskien.

Edempänä mainittu kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011) täydentää muuta sääntelyä tarvittaessa myös valvonnassa käytettävissä olevien keinojen osalta (kuluttajaturvallisuuslain 18 §). Tämä täydentävyys koskee kuitenkin vain kulutustavaroiden turvallisuuden valvontaa eikä siis sovellu esimerkiksi vain ammattikäyttöön tarkoitettujen tuotteiden valvonnassa. Uusi markkinavalvontalaki sen sijaan soveltuu myös muidenkin kuin kuluttajakäyttöön tarkoitettujen tuotteiden valvontaan ja on näin ollen laajemmin soveltuva, tuotteiden valvontaa koskeva säädös.

Työ- ja elinkeinoministeriö antaa tarvittaessa valmisteluapua markkinavalvontaa koskevaan sääntelyyn liittyen.

Riku Huttunen
Osastopäällikkö

Netta Skön
Ylitarkastaja

LIITTEET

Lomake uuden säteilylain hallituksen esityksen kommentointia varten, täytettynä